દોઢ સદી પાર, નવી સદીઓ માટે તૈયાર

ગુજરાતમિત્ર ૧૬૩ વર્ષ

શનિવાર ૨૭ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૫

સ્કૂલોમાં ફરજિયાત અખબાર વાંચનનો યુપી સરકારના આદેશને અન્ય રાજ્ય સરકારો પણ અનુસરે

મોબાઇલ ફોન આવ્યા પછી એવી સ્થિતિ થઇ છે કે લોકો પુસ્તકો, અખબારો વાંચતા ઓછા થઇ રહ્યા છે. ખાસ કરીને સ્કૂલમાં ભણતાં બાળકોમાં આ દૂષણ દિવસેને દિવસે વધી રહ્યું છે. મોબાઇલનો ઉપયોગ થાય તેનો વાંધો નથી. પરંતુ તેનું વળગણ થાય તે ખોટું છે. પ્રત્યેક પરિવારે પોતાના સંતાનો અખબાર વાંચે તેવી ફરજ પાડવી જોઇએ. અખબારના વાંચનને કારણે બાળકોમાં જનરલ નોલેજથી માંડીને દેશ-વિદેશની માહિતીનો વધારો થાય છે. આ સત્યને સમજીને યુપી સરકારે રાજ્યમાં સરકારી શાળાઓમાં નવો નિયમ લાગુ કર્યો છે. કિશોરોને મોબાઇલ ફોનથી દૂર રાખવા માટે અને વિજ્ઞાન, સંસ્કૃતિ અને ઇતિહાસ જેવા વિષયોમાં તેની રુચિ વધે તે માટે યુપી સરકારે દરેક સ્કૂલોમાં પ્રાર્થના પછી બાળકોને અખબારો ફરજિયાત વાંચવાનો નિયમ બનાવ્યો છે. બાળકોએ અખબાર વાંચવાની સાથે પાંચ નવા શબ્દોનો અર્થ સમજાવવાનો રહેશે. યુપી સરકારના માધ્યમિક અને મૂળભૂત શિક્ષણ વિભાગના અધિક મુખ્ય સચિવ પાર્થ સારથી સેન શર્માએ રાજ્યના તમામ જિલ્લા શાળા નિરીક્ષક, જિલ્લા મૂળભૂત શિક્ષણ અધિકારી તેમજ તમામ વિભાગીય શિક્ષણ નિયામકોને આ અંગે સરકારી આદેશ જારી કરીને તમામ શાળાઓમાં દૈનિક અખબાર વાંચન, જૂથ ચર્ચાઓ અને સમાચાર ક્લિપિંગ્સની જોગવાઇ ફરજિયાત બનાવી છે.

યુપી સરકારનું માનવું છે કે, આનાથી વિદ્યાર્થીઓની વાંચન આદતોમાં વધારો થશે. તેમને સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં મદદ કરશે. સાથે સાથે તેમનું ભાષા પરનું પ્રભુત્વ વધારશે. જેનાથી ચર્ચાઓમાં તેઓ નિપુણ બનશે. અખબારોના વાંચનથી વિદ્યાર્થીઓના વિજ્ઞાન, સંસ્કૃતિ અને રમતગમતના જ્ઞાનમાં વધારો થશે તેવું યુપી સરકારનું માનવું છે. સરકારી આદેશમાં સ્પષ્ટપણે જણાવાયું છે કે, સ્ક્રીન સમય વધવાથી બાળકોમાં પુસ્તકો પ્રત્યેની રૂચિમાં ઘટાડો થયો છે તેમજ એકાગ્રતા અને ભાવનાત્મક વિકાસમાં ઘટાડો થયો છે. જેને કારણે નિયમિત અભ્યાક્રમમાં અખબારોનો સમાવેશ કરીને શાળાઓમાં વાંચન પ્રત્યેનો જુસ્સો કેળવવાના પ્રયાસો કરવાના રહેશે. વિદ્યાર્થીઓ અખબાર વાંચનના આધારે તેમની શાળા કે કોલેજના સામયિકો તૈયાર કરશે. અખબારમાં પ્રકાશિત સંપાદકીય લેખના આધારે અઠવાડિયામાં એકવાર વર્ગમાં જૂથ ચર્ચાઓ યોજાશે. અખબારોના વાંચનથી દેશ અને વિશ્વ વિશે વિદ્યાર્થીનું જ્ઞાન વધશે. જ્યારે નવા શબ્દોથી પરિચીત થવાથી વાતચીતમાં પણ સુધારો થશે. અખબારોમાં પ્રકાશિત થતી ભાવનાત્મક વાર્તાઓ વિદ્યાર્થીઓને પ્રેરણા આપશે. શનિવારે અથવા અન્ય સાપ્તાહિક વર્ગોમાં અખબારોમાં પ્રકાશિત સુડોકુ, ક્રોસવર્ડ પઝલ અને અન્ય વસ્તુઓ પર આધારીત માહિતીપ્રદ ક્વીઝનું આયોજન કરવાનું રહેશે. આ આદેશને પગલે રાજ્યમાં છઠ્ઠા ધોરણથી આઠમાં ધોરણના વિદ્યાર્થીઓને વિજ્ઞાન, પર્યાવરણ અને રમતગમત પર સમાચાર ક્લિપિંગ્સનો ઉપયોગ કરીને સ્ક્રેપબૂક બનાવવા માટે પણ પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે. વિદ્યાર્થીઓમાં જવાબદારીની ભાવના જગાડવા માટે તેઓ સ્થાનિક વિકાસલક્ષી સમાચારોથી પરિચીત થશે. યુપી સરકારે જે આદેશ કર્યો છે તે સરાહનીય છે. યુપી સરકારે કરેલી પહેલને દેશના અન્ય રાજ્ય સરકારોએ પણ અપનાવવાની જરૂરીયાત છે. અખબારોમાં ફેક ન્યુઝ ભાગ્યે જ જોવા મળે છે. અખબારોમાં છપાતા સમાચારો મોટાભાગે વેરિફાઇડ હોય છે. જેને કારણે વિદ્યાર્થીઓ સાચા સમાચારોથી માહિતગાર થાય છે. જો દેશના તમામ રાજ્યો દ્વારા યુપી સરકારની જેમ સ્કૂલોમાં અખબારોનું વાંચન ફરજિયાત કરાશે તો બાળકોમાં જ્ઞાનમાં ચોક્કસ વધારો થશે તે નક્કી છે.

વીતેલા વર્ષ ૨૦૨૫ના ઉતાર-ચઢાવ

વિશ્વના સૌથી મોટા લોકશાહી દેશોમાંના એક ભારતમાં વિતી રેહાલા વર્ષનું મૂલ્યાંકન કરવું એ જટિલ છે. જ્યારે શાસક વ્યવસ્થા લાગણીઓ અને જટિલતાઓ પર રાજકીય નસીબનો આધાર લેવાની કોશિશ કરે છે ત્યારે મૂલ્યાંકન અઘરુ અને સરળ બંને બની જાય છે. હા, તે વિરોધાભાસી લાગે છે, પરંતુ તે એક વાસ્તવિકતા છે જેને 2025 સુધીમાં દેશના સફરને જોતાં ધ્યાનમાં રાખવી પડશે.

સરળ એટલા માટે છે કારણ કે, સંઘર્ષો રસ્તાઓ પર સ્પષ્ટ દૃશ્યમાન થાય છે, જેનાથી દેશને વધુ પરેશાની થાય છે. જટિલ એટલા માટે છે કારણ કે, તેના લાંબા ગાળાના પ્રભાવોનું સરળ શબ્દોમાં મૂલ્યાંકન કરવું મુશ્કેલ છે.

બબલ ડેમોક્રેસીમાં, જે પોતાના મૂળ સિદ્ધાંતો પર અપમાનજનક હુમલાઓનો સામનો કરી રહી છે, આવા મૂલ્યાંકન માટે માપદંડ શું છે? મુખ્યત્વે અને વધુ અગત્યની વાત એ છે કે, આ સામાજિક અને રાજકીય માળખાની સ્થિતિ હોવી જોઈએ, જેના પર આર્થિક અને અન્ય સફળતાઓના માપદંડો આધાર રાખે છે. સામાજિક અશાંતિ, જે મુખ્યત્વે સંઘર્ષના રાજકારણથી ઉશ્કેરાયેલી છે - એક એવું તંત્ર જેને દિલ્હીમાં શાસક સરકાર દ્વારા અને અમુક અંશે વિવિધ રંગોના પ્રાદેશિક ક્ષત્રપો દ્વારા તેમના રાજકીય નસીબ ચમકાવવા માટે ખુલ્લેઆમ અને જબરજસ્તી અપનાવવામાં આવી રહ્યું છે, સ્વાભાવિક રીતે નરેન્દ્ર મોદી સરકારના સફળતાના ગ્રાફ પર પડછાયો પડી ગયો છે, જોકે, તેમના નામે ઘણી સિદ્ધિઓ છે.

આ પૃષ્ઠભૂમિમાં મૂલ્યાંકન અથવા સમીક્ષા મુજબ, 2025નું વર્ષ ચોક્કસપણે કડવો સ્વાદ છોડી ગયું છે. 2024ની લોકસભા ચૂંટણીમાં ભાજપ એકલા હાથે બહુમતી મેળવવામાં નિષ્ફળ ગયો હોવા છતાં અને કેન્દ્ર સરકાર ચલાવવા માટે સાથી પક્ષો પર વધુ નિર્ભર હોવા છતાં તેનાથી મોદીની સ્થિતિમાં કોઈ ફરક પડ્યો નથી. સંઘર્ષો, વિવાદો અને મૂંઝવણો ઉપરાંત- રાજકીય પરિદૃશ્યમાં શાસક ભાજપ અને કોંગ્રેસ-નેતૃત્વવાળા વિપક્ષ વચ્ચે અને સમાજમાં- તેઓ પ્રભાવશાળી વ્યક્તિ રહ્યા છે. જોકે, તેઓએ જાહેર ચર્ચાના સ્તરને વધુ ઓછું કરવામાં ફાળો આપ્યો છે. કદાચ, તે તેમની રાજનીતિ માટે તો અનુકૂળ હતું, પણ ચોક્કસપણે રાષ્ટ્ર માટે નહીં.

દુર્ભાગ્યવશ, આ વર્ષમાં બંધારણીય સંસ્થાઓ એવા વિવાદોમાં ફસાઈ ગઈ જે રાષ્ટ્રીય કે જાહેર હિતમાં નથી. અને ચોક્કસપણે ટાળી શકાય તેવા હતા. આ સંસ્થાઓની સ્વાયત્ત કામગીરી પર હંમેશાં પ્રશ્નાર્થ ચિન્હ રહ્યું છે, જેમાં એક પછી એક કેન્દ્ર સરકારોમાં તેમના કામકાજમાં દખલ અને પ્રભુત્વ મેળવવાની વૃત્તિ રહી છે. 2025માં આ વધુ સ્પષ્ટ ભારતીય ચૂંટણી પંચ (ઈસીઆઈ) કેન્દ્ર સ્થાને આવ્યું ત્યારે થયું.

2024ની લોકસભા ચૂંટણી પછી રાજ્ય ચૂંટણીઓ યુદ્ધના મેદાન રહી. વર્ષ પૂર્ણ થાય એ પહેલાં ભાજપે દિલ્હી, હરિયાણા, મહારાષ્ટ્ર અને બિહાર વિધાનસભા ચૂંટણીઓ જીતી - જે રાજકીય પંડિતો, ચૂંટણી વિશ્લેષકો અને સ્વતંત્ર નિરીક્ષકોના અનુમાનથી વિપરીત હતી. આનાથી સ્વાભાવિક રીતે નરેન્દ્ર મોદી સરકાર (વાંચો ભાજપ) અને વિપક્ષ, ખાસ કરીને કોંગ્રેસ વચ્ચે તીવ્ર યુદ્ધ રેખાઓ ઊભી થઈ. ત્યારથી શાસક સરકાર અને ઈસીઆઈ પર 'હેરાફેરી'ના આરોપ લાગતા રહ્યા છે અને નિર્વાચન સદન તરફથી કોઈ પણ વાજબી જવાબ ન મળવાને કારણે ઈસીઆઈ આ લડાઈમાં ખુદને ફસાયેલું જુએ છે.

બિહારમાં મતદાર યાદીઓના ખાસ સઘન સુધારા, જેને એસઆઈઆર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, જે ઉતાવળમાં કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં મતદારોના નામ લોક, સ્ટોક અને બેરલમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યા હતા, ત્યાર બાદ અન્ય રાજ્યો દ્વારા ભાજપના નેતાઓ દ્વારા 'ગેરકાયદે મતદારો' તરીકે વર્ણવવામાં આવેલા નામોને મતદાર યાદીઓમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યા હતા, જેના પરિણામે રાજકીય વાતાવરણ વધુ ખરાબ થયું. કેન્દ્રમાં શાસક પક્ષને મદદ કરવા માટે મતદાર યાદીઓમાં 'હેરાફેરી' કરવામાં આવી રહી હોવાના વિપક્ષના આરોપોને ખાતરીપૂર્વક સંબોધવાને બદલે આમાંની કેટલીક સંસ્થાઓના અધિકારીઓ ખુલ્લેઆમ રાજકીય વલણ અપનાવતા જોવા મળ્યા તે વધુ ચિંતાજનક હતું, જે પહેલાં ક્યારેય જોવા મળ્યું ન હતું.

જો 2014ની ચૂંટણીમાં વિપક્ષને મળેલા પરાજય પછી મોદી વધુ મજબૂત રીતે ઊભરી આવ્યા તો 2025માં વિપક્ષી એકતાનો વધુ નાશ થયો. એવું નથી કે આ વર્ષની શરૂઆતમાં તે વધુ મજબૂત સ્થિતિમાં હતી, પરંતુ આંતરિક ઝઘડાઓ અને વિરોધાભાસો અને નેતાઓના વધેલા અહંકાર અને મહત્ત્વાકાંક્ષાઓએ ઈન્ડિયા ગઠબંધનને વધુ નબળું પાડ્યું, બિહારમાં સંપૂર્ણ પરાજય ઈન્ડિયા ગઠબંધન માટે મૃત્યુની ઘંટડી સમાન હતો.

વિપક્ષના દૃષ્ટિકોણથી તે લોકસભામાં વિપક્ષી નેતા રાહુલ ગાંધી દ્વારા વન મેન શો ચાલુ રહ્યો. ન તો તેઓ વિપક્ષી એકતા પ્રાપ્ત કરી શક્યા કે ન તો તેમના પોતાના પક્ષના માળખામાં તાલમેળ બેસાડી શક્યા. પરિણામે, 2026 તેમના અને વિપક્ષ માટે ખૂબ જ પડકારજનક રીતે શરૂ થશે.

તેમના માટે જાણીતા કારણોસર, પ્રાદેશિક નેતાઓ અને ઈન્ડિયા ગઠબંધનના ભાગીદારો જેમ કે તૃણમૂલ કોંગ્રેસના વડા મમતા બેનર્જી, રાષ્ટ્રવાદી કોંગ્રેસ પાર્ટી (એસસીપી-જૂથ)ના સુપ્રિમો શરદ પવાર, ડીએમકે વડા સ્ટાલિન અને અન્ય પક્ષોના નેતાઓની વિપક્ષી એકતામાંથી સંપૂર્ણ ગેરહાજરી હતી. વર્ષના અંતમાં એક ખંડિત વિપક્ષ બચ્યો હતો.

આ એ હકીકત હોવા છતાં હતું કે, ગાંધીના નેતૃત્વમાં કોંગ્રેસનું 'વોટ ચોર, ગદ્દી છોડ' રાષ્ટ્રવ્યાપી અભિયાન, જે દિલ્હીના રામલીલા મેદાનમાં સફળ રેલીમાં પરિણમ્યું હતું, તે મોદી અને તેમની ટીમને ઘેરવામાં સફળ રહ્યું. આ કોંગ્રેસ માટે એક સારો ટેક ઓફ પોઈન્ટ બની શકે છે.

2025ના વર્ષનું એક મુખ્ય આકર્ષણ પહેલગામમાં પાકિસ્તાન સમર્થિત આતંકવાદી હુમલાના બદલામાં સશસ્ત્ર દળો દ્વારા પાકિસ્તાન સામે હાથ ધરવામાં આવેલ ઓપરેશન સિંદૂર હતું, જેમાં ઘણા નિર્દોષ પ્રવાસીઓ માર્યા ગયા હતા. આ ઓપરેશન એ અર્થમાં અલગ હતું કે, તેમાં પહેલીવાર ટેક્નોલોજીકલ યુદ્ધનો નમૂનો જોવા મળ્યો, નહીં કે ભૂતકાળની જેમ તોપખાના અને પાયદળ પ્રભુત્વ ધરાવતા યુદ્ધો, જેમાં હવાઈ અને દરિયાઈ યુદ્ધ થતા.

રાજધાનીના અંતરંગ

અનિલ આનંદ

આંતરિક ઝઘડાઓ અને વિરોધાભાસો અને નેતાઓના વધેલા અહંકાર અને મહત્ત્વાકાંક્ષાઓએ ઈન્ડિયા ગઠબંધનને વધુ નબળું પાડ્યું

તેના વાસ્તવિક પરિણામ સાથે વિવાદોનો મોટો હિસ્સો જોડાયેલો હતો. રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે કેટલાક લોકોએ તેના પરિણામ વિશે પ્રશ્નો ઉઠાવ્યા. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે 'ઓપરેશન સિંદૂર' સંબંધિત ઘણા પ્રશ્નો હજી પણ અનુત્તરિત છે જે લોકો જાણવા માંગતા હતા. શક્ય છે નવા વર્ષમાં સરકાર દ્વારા આવા શંકાઓનું નિરાકરણ કરવામાં આવશે.

વર્ષ દરમિયાન ઉપરાષ્ટ્રપતિના ઉચ્ચ બંધારણીય કાર્યાલયને લગતો બીજો વિવાદ જોવા મળ્યો. તે વર્તમાન જગદીપ ધનખડના અચાનક રાજીનામાને કારણે હતો, જેમણે રાજ્યસભાના અધ્યક્ષ તરીકેના તેમના વ્યવહાર અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં તેમના જાહેર વર્તનને કારણે વિવાદો ઊભા થયા હતા, જેના પર ઘણા લોકોએ આરોપ લગાવ્યો હતો કે, રાજકીય અને પક્ષપાતીપૂર્ણ હતું.

૨૦૨૫માં ભારતના લોકશાહી ઈતિહાસમાં લખાયેલો આ એક ખરાબ અને કાળો અધ્યાય હતો. સ્વાસ્થ્યના કારણોસર ઉચ્ચ પદ પરથી તેમનું અચાનક રાજીનામું, આજ સુધી સરકારનું સંપૂર્ણ મૌન, અને જાહેર જનતાની નજરમાંથી ગાયબ થઈ જવું, વર્ષ પૂરું થવાના થોડા સમય પહેલા અચાનક દેખાવાના કારણે આ મુદ્દો વધુ રહસ્યમય બન્યો.

ધનખડ રાજ્યસભામાં આક્રમક હતા જેના કારણે તેમને વારંવાર વિપક્ષ સાથે ટકરાવ થતો હતો, અને તેઓ તેમને કોઈ મોકો આપતા ન હતા. તેના કારણે પ્રથમ વાર કોઈ ઉપરાષ્ટ્રપતિ સામે અવિશ્વાસ પ્રસ્તાવ લાવવામાં આવ્યો. અપેક્ષિત રીતે વિપક્ષે તેમનો વિરોધ કર્યો, સરકાર અને ટ્રેઝરી બેન્ચે તેમને અણધારી રીતે બેસાડી દીધા. અંતે, શાસક સરકારની મનમાનીને કારણે રાષ્ટ્ર માટે શરમજનક પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ.

અવિશ્વાસનો ભય ઘેરાઈ રહ્યો હતો અને સરકાર તેમનો બચાવ કરવાના મૂડમાં ન હતી, જેના કારણે તેમણે ગુસ્સામાં રાજીનામું આપી દીધું. સપ્ટેમ્બરમાં સી પી રાધાકૃષ્ણનને તેમના અનુગામી તરીકે ચૂંટવામાં આવ્યા હતા, જેમાં શાસક રાષ્ટ્રીય લોકશાહી જોડાણ (એનડીએ)ની સંખ્યાત્મક બળે એક સરળ પરિવર્તન સુનિશ્ચિત કર્યું હતું. રાજીનામાથી સંસ્થાકીય અસ્થિરતા ઊભી થઈ ન હતી, પરંતુ તે સંસદમાં કારોબારી, વિધાનસભા અને વિપક્ષ વચ્ચે વધતા ઘર્ષણને મજબૂત રીતે પ્રતિબિંબિત કરે છે.

- આ લેખમાં પ્રગટ થયેલાં વિચારો લેખકનાં પોતાના છે.

ચર્ચાપત્ર

charchapatra@gujaratmitra.in

94 વર્ષની વયે 4 ગોલ્ડ મેડલ મેળવતા રાજસ્થાનના પાનાદેવી ગોદારા

સમર્પણ અને પ્રચંડ પુરુષાર્થથી કોઈ પણ અવરોધને પાર કરી શકાય છે. સ્વપન પૂર્ણ કરવાની કોઈ એકસપાયરી ડેટ હોતી નથી. આ વિધાન પ્રમાણે 94 વર્ષની વયે રાજસ્થાન બીકાનેરના પાનાદેવી ગોદારાએ જે શક્તિ, શિસ્ત અને દૃઢ નિશ્ચયનું ઉદાહરણ પૂરુ પાડ્યું તે આજની મહિલાઓ માટે પ્રેરક છે. નવે. 25માં ચેન્નાઈ ખાતે યોજાયેલી 23મી એશિયન માસ્ટર્સ એથ્લેટિકસ ચેમ્પીયનશિપમાં ચારચાર ગોલ્ડ મેડલ શોર્ટપુટ (ગોળાફેંક) ડિસ્કસ થ્રો (ચક્ર ફેંક) જ્વેલિન થ્રો (ભાલાફેંક અને 100 મીટર દોડમાં ગોલ્ડ મેડલ મેળવી સૌને આશ્ચર્ય ચક્તિ કરી દીધાનાં સમાચાર છે. આ અભિનંદનીય છે, બેંગ્લોરમાં યોજાયેલી 45 મી નેશનલ માસ્ટર્સ એથ્લેટિકસ ચેમ્પિયનશીપમાં પણ તેમણે છાપામાં હેડલાઈન્સ બનાવી હતી. રાજસ્થાન-બીકાનેરની ચૌધરી કોલોનીમાં રહેતા પાનાદેવી રમતગમતની સાથે સાથે ઘરની જવાબદારી પણ ખૂબ જ સહજતાથી નિભાવે છે. ગાય ભેંસોની સંભાળ રાખે છે. સ્ટેડિયમમની બહાર પણ શારિરીક શ્રમ અને સક્રિયતા એ એમની રોજિંદી જીવનશૈલીનો એક ભાગ છે. તેની આ ભવ્ય સફળતાનું શ્રેય તેઓ પોતાની એક કડક અને શિસ્ત બદ્ધ જીવનશૈલીને ગણાવે છે. 90 વર્ષ પછી પણ શારીરિક પ્રવૃત્તિઓ થકી યુવાનોને ટક્કર મારે તેવી ફિટનેશ જાળવી શકયા છે. મહિલાઓ માટે તેઓ એક સંદેશ આપે છે કે ઉંમર એ કોઈ મર્યાદા હોતી નથી. તેઓ ભારતનું ગૌરવ છે. બહેન દિકરીઓ તમે પણ અમદાવાદમાં યોજાનારા કોમનવેલ્થ મહોત્સવમાં અત્યારથી જ તૈયાર કરી મેડલો મેળવો એ શુભેચ્છા.

તાડવાડી, રાંદેર - રમિલા પરમાર

વિશ્વકોશથી વિશ્વસંસ્કૃતિ ભણી

વર્તમાન યુગમાં અનોખી વિશ્વ સંસ્કૃતિ આકાર લઇ રહી છે ત્યારે માનવી માટે વિશ્વની જાણકારી મેળવવી ખૂબ જરૂરી બની ગઈ છે. તે પણ જો માતૃભાષામાં મળે તો અતિ ઉત્તમ. ગુજરાતીઓ માટે કહેવાતું કે કબાટ લેશે તો તેમા તે કપડા -દાગીના મુકશે, પુસ્તક નહીં. આ સંજોગોમાં માતૃભાષામાં વિશ્વનું જ્ઞાન આપવા માટેની પ્રેરણા સાંકળ ચંદભાઈ પટેલને થતા તેમણે ડૉ. ધીરૂભાઈ ઠાકરને 13 લાખ રૂપિયા આપી, ગુજરાતી ભાષામાં વિશ્વકોશ તૈયાર કરવાની કામગીરી શોપી.

બીજી ડિસેમ્બર 1985નાં રોજ શ્રી શ્રેણિકભાઈનાં અધ્યક્ષ પદે ગુજરાત વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટની સ્થાપના થઈ વત્તા ગુજરાતી વિશ્વકોશનાં મંગળ શુભારંભ એચ.એલ.કોલેજની હોસ્ટેલની ભોજનશાળામાં થયો. આ જ્ઞાનયજ્ઞમાં ગુજરાત સરકાર તરફથી ગ્રંથ પ્રકાશન માટે સહાય તથા ઉસ્માનપુરા, અમદાવાદ ખાતે વિશાળ ભવનનું નિર્માણ થઈ શકે તેટલી 2726 ચો.મી. જમીન વિના મૂલ્યે આપી. ફળસ્વરૂપે ગુજરાતની અસ્મિતાના પ્રતિક સમું ભવ્ય ભવન નિર્માણ પામ્યુ. પૂજ્ય પ્રમુખ સ્વામીનાં હસ્તે પ્રથમ ખંડનું વિમોચન તા. 2-12-1989ના રોજ થયું. જ્યારે તા. 15-12-2009ના રોજ પૂ. મોરારી બાપુના હસ્તે 26માં છેલ્લાં ખંડનું વિમોચન થયું હતું.

ટ્રસ્ટ ધારત તો વિશ્વકોશની કામગીરી પત્યા પછી રામરામ કરી શકયું હોત પણ તેના સંચાલકો સ્થગિતતામાં નહીં પણ સતત વહેતા રહેવાની ખેવનાવાળા હવાથી નીચે જણાવેલ સામયિકો વત્તા બાળવિશ્વકોશ, નારીકોશ, ગ્રંથાલય, વિજ્ઞાનકોશ વિ. વિવિધ કોશ વત્તા પુસ્તક પ્રકાશનની પ્રવૃત્તિ અવિરત ચાલી રહી છે.

વ્યારા - પ્રકાશ સી. શાહ

ગુજરાતમાં બુલેટ ટ્રેનની ગતિથી ભાગતો ભ્રષ્ટાચાર

'ખાતો નથી ને ખાવા દેતો નથી' મોદી સાહેબે આમ કહ્યું હતું! અને જ્યાં સુધી સાહેબ ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી પદે હતા ત્યાં સુધી તો એમનું બોલેલું પાળ્યું છે, એ હકીકત છે! મોદી સાહેબના સમયમાં ગુજરાતની એક પણ સરકારી ઓફીસોમાં આજ જેટલો ભ્રષ્ટાચાર દેખાયો નથી! આજે સુરેન્દ્રનગરની આખેઆખી કલેકટર કચેરી ભ્રષ્ટાચારનો અડ્ડો નીકળી. તો સુરતમાં ગરીબ મજૂરોને એમની મંડળી બનાવવા માટે જિલ્લા રજિસ્ટ્રાર કચેરીના લાંચીયા અધિકારીઓએ ના છોડ્યા! એમને સહેજે શરમ ના આવી! ગુજરાતની પોલીસ ખાતા સહિતની તમામ સરકારી કચેરીઓમાં આજે પટાવાળાથી લઇને કલાસ-1 સુધીના અધિકારીઓ 'અપચો' થાય એટલી હદે ખાય છે! જાણે એમને કાયદાનો કોઈ ખૌફ કે ડર જ નથી! અરે નિવૃત્ત થનાર શિક્ષકને પણ એનું પેન્શન શરૂ કરાવવા માટે ડીઈઓની ઓફિસમાં 'સફેદ કવર' આપવું પડે છે અને આ સ્વીકારનાર કલાર્ક પણ કોઈ શિક્ષકનો વિદ્યાર્થી જ હશે ને? ગુજરાતમાં હવે ભ્રષ્ટાચાર બુલેટ ટ્રેનની ગતિથી આગળ વધી રહ્યો છે. એક પણ સરકારી ઓફીસોમાં 'વજન' મૂકયા વગર કામો થતા નથી અને 'વજન' મૂકયા પછી બાંધકામના આખેઆખા મંજૂર થયેલા પ્લાન બદલાઇ જાય છે! ગુજરાત માટે ખરેખર આ નીચાજોણું છે, જો ભૂપેન્દ્ર દાદાની સરકાર ભ્રષ્ટાચાર ડામવાના ત્વરિત પગલા નહી લે તો સામાન્ય માણસને જીવવું મુશ્કેલ બનશે એ હકીકત છે!

સુરત - ભાર્ગવ પંડ્યા

સુરતીઓનો મનભાવન નીરો, રાખે નિરોગી

ચાલવાના શોખીન સુરતીલાલાઓ વહેલી સવારે ઊઠીને પથારીનો ત્યાગ કરીને ચાલવા નીકળે છે. હલકી ફૂલકી કસરત કહે છે. બાપદાદાના જમાનાનું આ કુદરતી પીણું નીરો અવશ્ય પીએ છે. સુરતવાસીઓનો મનભાવન શિયાળાનો નીરો સુરતીલાલાઓને નીરોગી રાખે છે. શરીરને ચુસ્ત તંદુરસ્ત રાખે છે. નીરો પીવાના પણ તેઓ મર્યાદા જાળવે છે. કેટલાંક કબજીયાતવાળા સુરતીઓ પોતે મનથી એવુ માને છે કે એકાદ બે ગ્લાસ નીરો પીવાથી કબજીયાતમા રાહત થાય છે તબિયત સાફ રહે છે.

દિવસ સુધરી જાય છે. આપણા ઘરની મહિલાઓએ નીરાથી લોટ બાંધે છે. અને એના ખીરૂની સ્વાદિષ્ટ પુરી બનાવે છે. જેની ખાવાની બહુ મજા આવે છે. એ પુરી સાથે ભગત મુઠીયાનું તપેલીનું શાક ખાવાની પણ ખૂબ મજા આવે છે. રવિવારની રજાના દિવસે જે શંકર ધનજીનું પાપડીનું ઊંધીયુ મંગાવે છે. ઠાકોર મીઠાઈનો સાલમપાક અને ઘેલા નાનચંદની તાજી મલાઈનું ભોજન રાખે છે. દીકરી જમાઈને બોલાવીને બધા ભેગા મળીને રંગેચંગે ભોજનની મજા લૂંટે છે. આવા મનમૌજી સુરતીલાલાઓ જેવા ખાવા પીવાના શૌખીન જગતમાં બીજે ક્યાંય જોવા નહી મળે.

ગોપીપુરા, સુરત- જગદીશ પાનવાલા

આંતરજ્ઞાતિય લગ્નનો વિરોધ શા માટે?

તાજેતરમાં એક ગુજરાતી ગાયિકા બહેને સ્વયંની પસંદગીના જીવનસાથીની પસંદગી કરી. એમાં એમના જ્ઞાતિજનોને વાંધાં પડ્યો! અહીં પ્રશ્ન એ ઉપસ્થિત થાય કે આપણે ક્યા જમાનામાં જીવીએ છીએ? જેમને પણ સ્વયંની પસંદગીના યુવક કે યુવતી સાથે લગ્ન કરી જીવન વિતાવવું હોય એમાં અન્ય વ્યક્તિ કે સમાજને શું વાંધો વચકો હોઈ શકે! આંતરજ્ઞાતિય લગ્ન અયોગ્ય વાત છે?

ઘણીવાર જન્માક્ષર કે ગ્રહપીડા નડવાથી અનેક પ્રેમી પંખીડા અલગ થઈ જાય છે. ગ્રહો ભારતની પ્રજા ને જ નડે! લાખો માઈલ દૂર રહેતાં ગ્રહો આપણને શું કામ નડે? અને તે પણ અમુક જ રાશિને ! ન્યાતજાતના વાડા મનુષ્યએ રહ્યા છે. જ્યાં સુધી જ્ઞાતિભેદનો વાપરો વાતો રહેશે. એ બહેન જાણીતા ગાયિકા છે. એટલે એમનો કિસ્સો વધુ ચર્ચાસ્પદ બનાવવામાં કદાચિત આવ્યો હશે. શું એ યુવતીને જીવન સાથી સ્વયં પસંદ કરવાનો હક નથી?

સારુ છે કે એમના બંને પરિવારો એ સાથ નિભાવ્યો છે. અને એ ગાયિકા બેન મક્કમ રહ્યા છે. આ તો યુ.પી. તરફની ''ખાપ પંચાયત'' જેવો મામલો કહીં શકાય. ત્યાં પણ આવા લગ્ન સામે વિરોધ ઊઠાવી એમની સાથે જ્ઞાતિજનો સબંધનો અંત લાવી દે છે! હજુ વૈચારિક પછાતપણું ઘણી જ્ઞાતિનાં માનસપટ પરથી ગયું નથી ને?

રાંદેર રોડ, સુરત - નેહા શાહ

પ્રોફેસરના અનુભવનો નિચોડ

ઇકોનોમી અને ફાઇનાન્સના પ્રોફેસર, જીવનભર પૈસાનું મેનેજમેન્ટ અને અર્થ શાસ્ત્ર ભણાવવામાં કાઢ્યા. આજે તેમનો ૮૦ મો જન્મદિન હતો અને સાથેસાથે સરકાર તરફથી પદ્મશ્રી સન્માન પણ મળ્યું હતું એટલે બમણી ઉજવણીની મોટી પાર્ટી તેમના પરિવારે રાખી હતી.

પ્રોફેસર આનંદમાં હતા પ્રોફેસરના એક મિત્રે કહ્યું, 'આજે મોકો છે આપણા અનુભવ સમૃદ્ધ પ્રોફેસર સાહેબ પાસેથી જીવનનો નિચોડ જાણી લઈએ.' બધા પ્રોફેસર સાહેબ શું કહે છે તે જાણવા ઉત્સુક બન્યા. પ્રોફેસર સાહેબ માઇક પર આવ્યા અને બોલ્યા, 'જીવનનો નિચોડ તો હું શું સમજવું પણ હા મારા જીવનના અનુભવ પરથી ખાસ વાતો મારે યુવા પેઢીને સમજાવવી છે તે કહું છું. પહેલી વાત કે મારે ખાસ યુવા વર્ગને કહેવું છે કે આડેધડ પૈસા વાપરતા પહેલા પૈસા કમાવાનું શીખો, પૈસા કમાવાનું શીખ્યા બાદ તેને વાપરવાની શરૂઆત કરતાં પહેલાં પૈસા બચાવતા શીખો અને પૈસા બચાવ્યા બાદ તેને બરાબર ઇન્વેસ્ટ કરતાં શીખો. જીવનમાં માત્ર પૈસા કમાવવા અને વાપરવા જરૂરી નથી, પૈસા સદમાર્ગે વાપરવા પૈસા સારી રીતે કમાવા નીતિથી કમાવા અને આડેધડ ઉડાડવા કરતાં અન્યને મદદરૂપ થવું. બચત કરવી ભવિષ્યના સુધાર માટે ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કરવું આ બધું જ બહુ જ બહુ જ મહત્વનું છે.' પ્રોફેસરદાદા આ વાત કરતા હતા ત્યારે તેમની નાનકડી પૌત્રી ફટાફટ પોતાના ફોનમાં આ બધી વાતો લખી રહી હતી પ્રોફેસર દાદા તેને જોઇને હસ્યા અને બોલ્યા, ' હવે પછીની મારી વાત એ જ છે કે એક એક શબ્દ જ્યારે તમે લખો તે બરાબર વિચારીને સમજીને લખો દરેક લખેલા શબ્દની પાછળ તમારું મનન અને ચિંતન હોવું ખૂબ જ જરૂરી છે અને આ લખેલો શબ્દ વંચાશે ત્યારે તે વિચારો આગળ ફેલાશે.' પ્રોફેસર દાદા આટલું બોલીને અટક્યા પછી બોલ્યા, 'તમને લાગશે કે પ્રોફેસર છું એટલે લાંબુલચક લેક્ચર આપું છું એમ નથી બસ હવે એક છેલ્લી વાત જીવનમાં કોઇપણ અઘરી લડત, કોઇપણ અઘરું કાર્ય, કોઇપણ તકલીફથી ભાગો નહીં.વધુને વધુ મહેનત કરો વધુ ને વધુ પ્રયત્ન કરો. કોઇપણ વસ્તુને છોડી દેતા પહેલા વધુને વધુ પ્રયત્ન કરો જ્યારે મન એમ કહે કે હવે તો પ્રયત્ન છોડી દેવા છે ત્યારે મને યાદ કરીને વધુ એક વાર પ્રયત્ન કરજો બસ આજ જીવન છે.' પ્રોફેસરે પોતાના અનુભવમાંથી ખાસ વાતો સમજાવી.

ચાર્જિંગ પોઈન્ટ
હેતા ભૂષણ

ઉદ્ધવ અને રાજ ઠાકરે એક - કોને ફાયદો, કોને નુકસાન?

મહારાષ્ટ્રના રાજકારણમાં ૨૦ વર્ષ બાદ એક મોટો વળાંક આવ્યો છે. ઉદ્ધવ અને રાજ ઠાકરે, બંને ભાઈઓ એક થયા છે. ૨૦૦૫માં રાજ ઠાકરેએ શિવસેના છોડી હતી અને હવે ડિસેમ્બર ૨૦૨૫માં બંને ભાઈઓ ફરી એક સાથે આવ્યા છે. આ મિલ